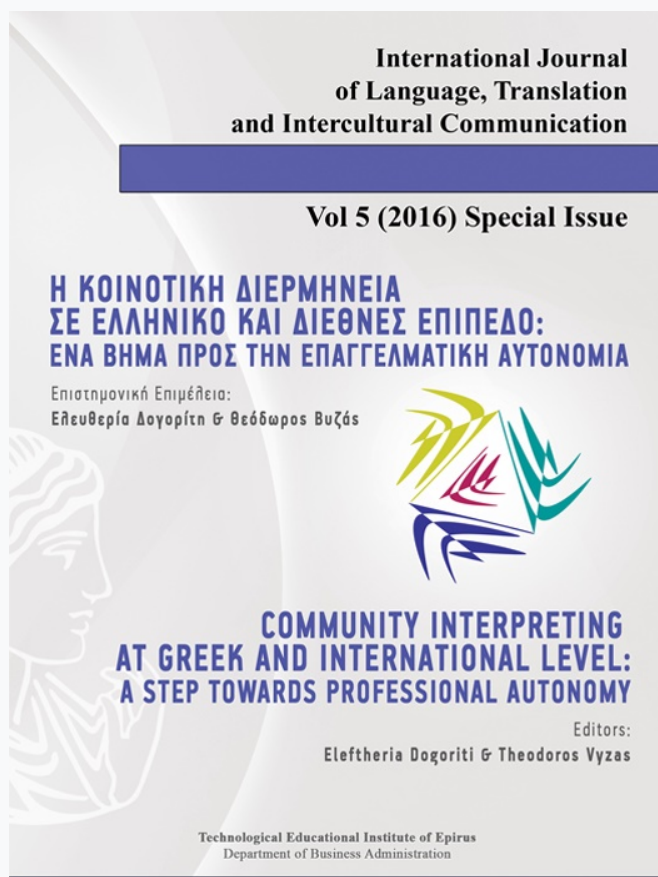

International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication

Vol 5 (2016)

Community Interpreting at Greek and International Level: A Step Towards Professional Autonomy

Κοινοτική διερμηνεία στην Ελλάδα: διαθεσιμότητα, ποιότητα, κατάρτιση και πρόταση συναφών διατάξεων.

Panagiotis G. Krimpas

doi: [10.12681/ijltic.10664](https://doi.org/10.12681/ijltic.10664)

Copyright © 2016, Panagiotis G. Krimpas

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Krimpas, P. G. (2016). Κοινοτική διερμηνεία στην Ελλάδα: διαθεσιμότητα, ποιότητα, κατάρτιση και πρόταση συναφών διατάξεων. *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication*, 5, 158–174. <https://doi.org/10.12681/ijltic.10664>

Κοινοτική διερμηνεία στην Ελλάδα: διαθεσιμότητα, ποιότητα, κατάρτιση και πρόταση συναφών διατάξεων.

Παναγιώτης Γ. Κριμπάς

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

pkrimpas@bscc.duth.gr

Περίληψη

Το παρόν άρθρο αποσκοπεί στο να προτείνει ένα υπόδειγμα διατάξεων νόμου για να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο οποιασδήποτε μελλοντικής νομικής ρύθμισης της κοινοτικής διερμηνείας (ΚΔ) στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, αφού παρουσιαστούν κάποιες βασικές διακρίσεις, όπως η -δυστυχώς όχι τόσο αυτονόητη μεταξύ των νομικών- διάκριση μεταξύ μετάφρασης και διερμηνείας, παρατίθεται ένας λειτουργικός ορισμός της ΚΔ. Κατόπιν, αφού παρουσιαστούν εν συντομία τα ζητήματα που εντοπίζει η Τελική Έκθεση της Ειδικής Ομάδας Ενδιαφέροντος για τη Μετάφραση και τη Διερμηνεία σε Δημόσιες Υπηρεσίες (SIGTIPS, 2011: 13-22), προτείνονται διατάξεις νόμου περί του δικαιώματος στις υπηρεσίες ΚΔ, της διαθεσιμότητας κοινοτικών διερμηνέων, της ποιότητας της ΚΔ, και της κατάρτισης των κοινοτικών διερμηνέων, στο πνεύμα της προαναφερθείσας Τελικής Έκθεσης. Η γενικότερη συνεισφορά του άρθρου είναι, μεταξύ άλλων, η προώθηση της αντίληψης ότι, έστω μακροπρόθεσμα, πρέπει να θεσπιστούν κατάλληλες διατάξεις ώστε οι κοινοτικοί διερμηνείς να αντλούνται από Ενιαίο Μητρώο Ανεξάρτητων Διερμηνέων και να διαθέτουν τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα του επαγγελματία διερμηνέα, ώστε αφενός να αποφεύγεται η ανάθεση των σχετικών υπηρεσιών σε ανθρώπους που ουδεμία σχέση έχουν με τη διερμηνεία, αφετέρου να αποφεύγεται η ανάθεση στους διερμηνείς πρόσθετων ρόλων που υποβαθμίζουν το επάγγελμά τους.

Λέξεις-κλειδιά: ελληνική νομοθεσία, κοινοτική διερμηνεία, κοινοτικός διερμηνέας, γλωσσικές ομάδες, νομοθετική πρόταση, μη δυτικές γλώσσες

Εισαγωγή

Αν και η διερμηνεία δεν ταυτίζεται με την υπό στενή έννοια μετάφραση, οι δύο έννοιες -κατά συνέπεια και οι όροι που τις κατασημαίνουν στην εκάστοτε γλώσσα- συγχέονται συχνά στο λόγο μη εξειδικευμένων γλωσσικών χρηστών (SIGTIPS, 2011: 16· Βλαχόπουλος, 2014: 19). Χαρακτηριστική είναι η σύγχυση των δύο εννοιών και η συνακόλουθη άστοχη χρήση των όρων ως συνωνύμων ακόμη και σε νομοθετικά κείμενα, όπως λ.χ. το Άρθρο 237 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ), στην παράγραφο 1 του οποίου ορίζεται ότι

Όταν πρόκειται να γίνει μετάφραση εγγράφων που απαιτεί οπωσδήποτε μακρόχρονη απασχόληση, ορίζεται προθεσμία στην οποία ο διερμηνέας θα πρέπει να παραδώσει τη μετάφραση. Η προθεσμία μπορεί να παραταθεί. Αν περάσει άπρακτη, παύεται ο διερμηνέας που είχε διοριστεί και διορίζεται άλλος. Το ίδιο ισχύει και όταν εκείνος που διορίστηκε ασκεί τα έργα του κατά τρόπο ανεπαρκή ή αμελή.

Ομοίως, στην παράγραφο 2 του ίδιου Άρθρου ορίζεται ότι

Κατ' εξαίρεση, όταν ένας μάρτυρας ή κατηγορούμενος αγνοεί την ελληνική γλώσσα και αποδεικνύεται ότι δεν είναι εύκολος ο διορισμός κατάλληλου διερμηνέα, μπορεί κατά την ανάκριση να δώσει γραπτή κατάθεση ή απολογία σε ξένη γλώσσα. Η κατάθεση εντάσσεται στη δικογραφία μαζί με τη μετάφραση, που γίνεται αργότερα σύμφωνα με την παρ. 1.

Τη συγκεκριμένη περίπτωση σύγχυσης εντοπίζουν επίσης ο Αρβανίτης (2013: 642) και η Αποστόλου (2011: 83-84), η οποία μάλιστα την αποδίδει -όχι άδικα- σε άγνοια και αδιαφορία για τις εν λόγω υπηρεσίες (Αποστόλου, 2011: 83).

Μια άλλη τρέχουσα -αλλά πλέον έωλη- διάκριση μεταξύ διερμηνείας και μετάφρασης βασίζεται στον γραπτό ή προφορικό χαρακτήρα του κειμένου-πηγής και του κειμένου-στόχου· μια πιο εκλεπτυσμένη διατύπωση αυτής της θεώρησης είναι εκείνη των Seleskovitch & Lederer (2001: 127), σύμφωνα με τις οποίες «Η διερμηνεία συνιστά προφορική μετάφραση αυθόρμητα διατυπωμένου προφορικού λόγου, που εμπεριέχει το σύνολο των παραμέτρων που χαρακτηρίζουν την επικοινωνία». Ο εν λόγω ορισμός, ωστόσο, παρότι επιχειρεί να είναι αρκετά ευρύς ώστε να αφήνει χώρο και για άλλες επικοινωνιακές παραμέτρους πέραν του διπλού *προφορικότητα/γραπτότητα*, και παρά το γεγονός ότι, πολύ εύστοχα, κάνει λόγο για *αυθόρμητα διατυπωμένο* προφορικό λόγο, εξακολουθεί να περιλαμβάνει την προφορικότητα ως διακριτικό χαρακτηριστικό της διερμηνείας.

Ήδη από το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, ο Kade (1968: 35) χρησιμοποιούσε μια πιο επιφυλακτική διατύπωση όσον αφορά τον προφορικό χαρακτήρα της διερμηνείας, και προέκρινε ως βασικό κριτήριο για τη διάκριση μεταξύ μετάφρασης (Übersetzen) και διερμηνείας (Dolmetschen) τη δυνατότητα ή την έλλειψη δυνατότητας διόρθωσης του κειμένου στόχου:

Ως μετάφραση [Übersetzen] εννοούμε άρα τη μεταφορά [Translation] ενός παγιωμένου και συνεπώς μονίμως παρουσιαζόμενου ή κατά προαίρεση συχνότητας επαναλαμβανόμενου κειμένου της γλώσσας αφητηρίας σε ένα οποτεδήποτε ελέγξιμο και επανειλημμένα διορθώσιμο κείμενο της γλώσσας στόχου. Ως διερμηνεία εννοούμε τη μεταφορά [Translation] ενός άπαξ (κατά κανόνα προφορικός) παρουσιαζόμενου κειμένου της γλώσσας αφητηρίας σε ένα μόνο υπό όρους ελέγξιμο και, λόγω έλλειψης χρόνου, μάλλον μη διορθώσιμου κειμένου της γλώσσας στόχου.

Τις ως άνω απόψεις του Kade επί του ζητήματος αναπαράγει σαφέστατα και ο Κεντρωτής (1996: 117-118). Επί τη βάση των ιδίων απόψεων του Kade, ο Röchhacker (2004: 10) θα ορίσει αργότερα της διερμηνείας ως «μορφή μετάφρασης, κατά την οποία η πρώτη και τελική μεταφορά σε άλλη γλώσσα παράγεται επί τη βάση της άπαξ παρουσίας ενός εκφωνήματος σε μια γλώσσα αφητηρίας». Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και ο ορισμός της διερμηνείας κατά το πρότυπο ISO 13611 (2014: 2), ο οποίος λαμβάνει ρητά υπόψη του και τις νοηματικές γλώσσες και ορίζει τη διερμηνεία ως «απόδοση ενός μηνύματος [συντεταγμένου] σε ομιλούμενη ή νοηματική γλώσσα-πηγή [...] προς ομιλούμενη ή νοηματική γλώσσα-στόχο [...] σε πραγματικό χρόνο»· εδώ ο όρος «ομιλούμενη [spoken]» δεν υποδηλώνει απαραίτητα προφορικότητα, αλλά χρησιμεύει για αντιδιαστολή της έννοιας που κατασημαίνει προς την έννοια που κατασημαίνει ο όρος «νοηματική [signed]» γλώσσα.

Με την ανάπτυξη και διάδοση των καταγραφικών συστημάτων, ξεκινώντας από τον φωνογράφο και καταλήγοντας, για την ώρα, στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές με τα οικεία προγράμματα γραφής, εγγραφής και αναπαραγωγής γραπτού και/ή προφορικού λόγου, τα όρια μεταξύ αυθόρμητα και μη αυθόρμητα διατυπωμένου λόγου, αλλά και εκείνα μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου, έχουν καταστεί ασαφέστερα.

Ακόμη και αν υποστηριχθεί ότι, σε κάθε διερμηνευτική πράξη, τουλάχιστον το ένα από τα δύο κείμενα/μηνύματα εκφωνείται προφορικά¹, ως φανταστούμε την -έστω θεωρητική-

¹ Η εκ μέρους μου επιλογή της διατύπωσης «εκφωνείται προφορικά», μολονότι ετυμολογικά φαντάζει καταχρηστική (επειδή ό,τι γίνεται με τη φωνή είναι εξ ορισμού *προφορικό*), είναι απολύτως ενσυνείδητη, δεδομένου ότι ασπάζομαι τον ορισμό του *εκφωνήματος* κατά Lyons (1977: 26), τ.έ. δέχομαι ότι το *εκφώνημα* μπορεί να είναι είτε προφορικό είτε γραπτό· συνακόλουθα, το οικείο ρήμα *εκφωνώ*, όπως το χρησιμοποιώ εδώ,

περίπτωση ενός διεθνούς συνεδρίου όπου τόσο το κείμενο πηγή όσο και το κείμενο στόχος δεν εκφωνούνται προφορικά, αλλά πληκτρολογούνται, με τυφλό σύστημα, σε πραγματικό χρόνο ή το παράδειγμα γλωσσικής μεταφοράς μεταξύ νοηματικών γλωσσών, όπου κανένα κείμενο δεν διακρίνεται από προφορικότητα ή γραπτότητα και στις δύο αυτές περιπτώσεις, όμως, εντοπίζεται σαφώς το χαρακτηριστικό του πραγματικού χρόνου, ο οποίος θέτει ακριβώς τα ίδια ζητήματα με εκείνα της γλωσσικής μεταφοράς μεταξύ ομιλούμενων γλωσσών σε προφορικό λόγο. Έτσι, τέτοιες περιπτώσεις θα πρέπει να θεωρούνται σαφέστατα εκφάνσεις της διερμηνείας.

Αντίστροφα, στην περίπτωση του υποτιτισμού και της μεταγλώττισης, παρότι η γλωσσική μεταφορά δεν πραγματοποιείται από γραπτό κείμενο, θα πρέπει να γίνεται λόγος για μετάφραση, δεδομένου ότι και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει η δυνατότητα διόρθωσης και, οπωσδήποτε, το προϊόν του γλωσσικού μεσολαβητή είναι προσβάσιμο για διόρθωση, αφού η γλωσσική μεταφορά δεν πραγματοποιείται σε πραγματικό χρόνο και παρέχει στο γλωσσικό μεσολαβητή όλες τις δυνατότητες που του παρέχει και η «παραδοσιακή» μετάφραση (μεταξύ κυριολεκτικά γραπτών -και όχι γενικότερα καταγεγραμμένων- κειμένων).

Υπάρχουν, επίσης, γνήσια υβριδικές περιπτώσεις όπου η διερμηνεία περιλαμβάνει και κυριολεκτικά *γραπτό* κείμενο πηγή, το οποίο αναγιγνώσκεται, άρα δεν παράγεται αυθόρμητα, και ο διερμηνέας διερμηνεύει ακούγοντας τον ομιλητή να αναγιγνώσκει, έχοντας συνήθως και ο ίδιος το κείμενο μπροστά του· πρόκειται για την *από κειμένου διερμηνεία* (Κουτσιβίτης, 1994: 292· Βλαχόπουλος, 2014: 29-30). Άλλη τέτοια υβριδική περίπτωση είναι η λεγόμενη *προφορική μετάφραση*, όπου ο πομπός δεν είναι κάποιος ομιλητής και το περιεχόμενο του κειμένου πηγής βρίσκεται μονίμως στη διάθεση του διερμηνέα, επειδή είναι γραπτό κείμενο που δεν παράγεται σε πραγματικό χρόνο, από το οποίο και διερμηνεύει ο διερμηνέας (Βλαχόπουλος, 2014: 30). Ωστόσο, και αυτή η τελευταία περίπτωση μπορεί να λάβει χαρακτηριστικά πραγματικής διερμηνείας, αν ζητηθεί από τον διερμηνέα να διερμηνεύει σε πραγματικό χρόνο, χωρίς να μπορεί να ανατρέχει σε προηγούμενα χωρία του γραπτού κειμένου πηγής.

Συνοψίζοντας, η φύση μιας γλωσσικής μεταφοράς ως μετάφρασης ή διερμηνείας δεν καθορίζεται από το κανάλι επικοινωνίας (προφορικότητα/γραπτότητα/ νοηματικότητα) από το οποίο διοχετεύεται είτε το κείμενο πηγή (έτσι στους περισσότερους ορισμούς), είτε το κείμενο στόχος (ενίοτε ως υπόρρητη παραδοχή), αλλά κυρίως από τη *σχέση* που υφίσταται μεταξύ κειμένου πηγής και κειμένου στόχου εντός συγκεκριμένης επικοινωνιακής περίπτωσης.

Ωστόσο, από τις ως άνω παρατηρήσεις δεν θα πρέπει να συνάγεται ότι η μετάφραση και η διερμηνεία είναι δύο εντελώς άσχετες έννοιες και διαδικασίες· απεναντίας, και μόνο το χαρακτηριστικό της γλωσσικής μεταφοράς τις φέρνει πολύ κοντά μεταξύ τους, υπό την έννοια ότι αμφότερες περιλαμβάνουν μετάφραση περιλαμβάνουν τη «μετάφραση» υπό την έννοια της γερμ. Translation, την οποία αποδίδω ως «γλωσσική μεταφορά» ή ως «μετάφραση sensu lato», αντιδιαστέλλοντάς την με την κυριολεκτικώς εννοούμενη μετάφραση, τη γερμ. Übersetzen, η οποία μπορεί να αποδοθεί και ως «μετάφραση sensu stricto». Δύο άλλα κοινά τους στοιχεία είναι: α) ότι αμφότερες οι επικοινωνιακές περιστάσεις περιλαμβάνουν τουλάχιστον έναν πομπό και τουλάχιστον έναν δέκτη, καθώς και ένα μήνυμα, τουλάχιστον

καθίσταται σαφέστερο με τον επιρρηματικό προσδιορισμό που δηλώνει το κανάλι επικοινωνίας μέσω του οποίου διοχετεύεται το *εκφώνημα*.

έναν μεσολαβητή και έναν επικοινωνιακό σκοπό επικοινωνίας (Κουτσιβίτης, 1994: 273), και β) ότι αμφότερες οι επικοινωνιακές διαδικασίες εστιάζουν στο νόημα και όχι στη μορφή (Seleskovitch & Lederer, 2001: 90), αν και τούτη η τελευταία παρατήρηση δεν είναι απολύτως ακριβής για όλα τα είδη μετάφρασης, καθώς η μετάφραση ενδέχεται να εστιάζει και στη μορφή, όταν και όπου αυτό είναι δυνατό και/ή απαιτείται από τον πελάτη ή από τον επικοινωνιακό σκοπό.

Ότως ή άλλως, φαίνεται ότι, με τον καιρό, αυτή η αδρή, διττή διάκριση μεταξύ διερμηνείας, αφενός, και μετάφρασης, αφετέρου, θα χρειαστεί περισσότερη εξειδίκευση δεδομένων των τεχνολογικών και δημογραφικών εξελίξεων (Γραμμενίδης, 2012: 2-3). Όπως παρατηρεί, στο ίδιο πνεύμα, ο Ηλιανας (2015: 23):

Ο τομέας της μετάφρασης και διερμηνείας [T&I sector] χαρακτηρίζεται από αυξανόμενη διαφοροποίηση σύμφωνα με τις νέες τεχνολογικές προόδους (π.χ. διερμηνεία μέσω οπτικοακουστικού συνδέσμου [video-link interpreting], μηχανική διερμηνεία μέσω τεχνολογίας αναγνώρισης φωνής [machine interpreting via voice-recognition technology]) και τις κοινωνικο-δημογραφικές μεταβολές (π.χ. αυξημένη κινητικότητα γλωσσικών ομάδων, ραγδαίες μεταβολές στο γλωσσικό τοπίο αστικών περιοχών).

Η διερμηνεία μπορεί να διακριθεί, μεταξύ άλλων παραμέτρων, και με βάση τη θεματική των πληροφοριών που καλείται να επεξεργαστεί ο διερμηνέας (Βλαχόπουλος, 2014: 27). Αυτή η διάκριση μας ενδιαφέρει στο παρόν άρθρο, στο πλαίσιο της διάκρισης της *κοινοτικής διερμηνείας* από άλλα είδη διερμηνείας (Βλαχόπουλος, 2014: 27-28).

1. Η κοινοτική διερμηνεία ως διακριτό είδος διερμηνείας

Σύμφωνα με τον ορισμό του Röchhacker (1999: 126), «υπό την πλέον γενική έννοια, ως κοινοτική διερμηνεία χαρακτηρίζεται η διερμηνεία σε θεσμικές περιστάσεις δεδομένης κοινωνίας στην οποία οι πάροχοι δημοσίων υπηρεσιών και οι εκάστοτε πελάτες δεν ομιλούν την ίδια γλώσσα».

Ο όρος *κοινοτική διερμηνεία* (community interpreting), τον οποίο διάφοροι ερευνητές (Αποστόλου, 2014: 35· Ιωαννίδης, 2014: 1) θεωρούν προβληματικό καθότι μπορεί να οδηγήσει σε σημασιολογική παρεμβολή από το ομώνυμο οροστοιχείο *κοινοτικός* που αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατασημαίνει τη διερμηνεία που παρέχεται στις δημόσιες υπηρεσίες ενός κράτους για τη διασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης των αλλοδαπών στις υγειονομικές και νομικές υπηρεσίες, στην αστυνομία, στις δημόσιες υπηρεσίες και στη διαπολιτισμική εκπαίδευση της χώρας υποδοχής (Αποστόλου, 2015: 68), σύμφωνα δε με άλλους ορισμούς, και στους θρησκευτικούς οργανισμούς και στα δικαστήρια (Ηλιανας, 2015: 24). Ωστόσο, στο παρόν άρθρο δεν θα ασχοληθώ με τη *δικαστηριακή διερμηνεία*, καθώς συντάσσομαι με την άποψη ερευνητών που θεωρούν ότι εμφανίζει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά², όπως η ορκοδοσία, η de facto νομική θέση του διερμηνέα εντός της δίκης, την -καθ' ομολογία των ίδιων των διερμηνέων- δυσκολότερη ορολογία σε σχέση με άλλους κλάδους (IMDi, 2014: 20-21) κ.ά., ώστε να δικαιολογεί, κατά τη γνώμη μου, και ιδιαίτερη νομοθετική ρύθμιση, είτε αυτοτελή είτε στο πλαίσιο άλλης, ευρύτερης, νομοθετικής ρύθμισης. Ως προς την ιατρική διερμηνεία, άλλοι την αναφέρουν ως ξεχωριστό είδος διερμηνείας (Βλαχόπουλος, 2014: 28), ενώ άλλοι ορισμοί την περιλαμβάνουν ρητά στην κοινοτική διερμηνεία (Mikkelsen, 1996: 77· Wadensjö, 1998b: 33-37). Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου η ιατρική διερμηνεία περιλαμβάνεται στην κοινοτική διερμηνεία, όσον αφορά τη χρήση του δημόσιου συστήματος υγειονομικής περίθαλψης.

² Βλ. αναλυτικότερα Δογορίτη & Βυζάς (2016: 18) και τις εκεί παραπομπές.

Αν και ο όρος *κοινοτική διερμηνεία* (community interpreting) χρησιμοποιείται εκτενώς στο εξωτερικό, στην Ελλάδα άρχισε να εμφανίζεται μόλις τα τελευταία χρόνια, κυρίως σε σχέση με τη διαδικασία ασύλου και τη διερμηνεία σε δημόσιες υπηρεσίες (Αποστόλου, 2015: 67). Ένας άλλος όρος που χρησιμοποιείται για να δηλώσει την *κοινοτική διερμηνεία*, ο οποίος μάλιστα αφήνει να διαφανεί ένα σημαντικό διακριτικό χαρακτηριστικό της, είναι ο όρος *αμφοτερόπλευρη διερμηνεία* (Βλαχόπουλος, 2014: 31), καθώς και ο όρος *επάλληλη διερμηνεία* (Βλαχόπουλος, 2014: 28).

Σε άλλες χώρες, η έννοια που κατασημαίνει ο εκάστοτε όρος που ισοδυναμεί γλωσσικά με τον νεοελληνικό όρο *κοινοτική διερμηνεία* είναι ευρύτερη ή στενότερη, ανάλογα με το δικαϊκό σύστημα και τις καθιερωμένες πρακτικές. Εντελώς ενδεικτικά αναφέρω λ.χ. ότι, στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο όρος *community interpreting* δεν περιλαμβάνει τη διερμηνεία για πρόσβαση στην αστυνομία της συγκεκριμένης χώρας υποδοχής, και η εν λόγω περίπτωση διερμηνείας υπάγεται στη λεγόμενη *διερμηνεία σε δημόσιες υπηρεσίες* (public service interpreting), για την άσκηση της οποίας προβλέπεται, μάλιστα, διαφορετική πιστοποίηση σε σχέση με εκείνη που απαιτείται για τον *κοινοτικό διερμηνέα* (Hlavac, 2015: 24).

Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου και δεδομένης της εμβρυακής κατάστασης στην οποία βρίσκεται η *κοινοτική διερμηνεία* στην Ελλάδα, αρκεί ο ορισμός κατά το πρότυπο ISO 13611 (2014: 2), σύμφωνα με τον οποίο «αμφίδρομη διερμηνεία που λαμβάνει χώρα σε επικοινωνιακές περιστάσεις [...] μεταξύ ομιλητών διαφορετικών γλωσσών για τους σκοπούς της πρόσβασης σε κοινοτικές υπηρεσίες»³· επισημαίνω, ωστόσο, ότι στον πραγματικό βίο υπάρχουν πολλές ενδιάμεσες μορφές διερμηνείας, οι οποίες εξαρτώνται, σε μεγάλο βαθμό, από τις παραδόσεις, τις ανάγκες και/ή τις επιδιώξεις κάθε κοινωνίας, κουλτούρας και/ή έννομης τάξης (Δογορίτη & Βυζάς, 2016: 69). Ένα τολμηρό βήμα για την κατανόηση των διαφόρων ειδών και χαρακτηρισμών της διερμηνείας και των εκάστοτε ενδιάμεσων περιπτώσεων επιχειρεί, ενδεικτικά, ο Ozolins (2014: 24-35).

2. Κοινοτικός «διερμηνέας» ή κοινοτικός «λίγο απ' όλα»;

Οι κοινοτικοί διερμηνείς παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε αλλοδαπούς σε νοσοκομεία, στις εξετάσεις για δίπλωμα οδήγησης, σε φορείς κοινωνικής ασφάλισης, σε ιατρεία κ.ά. Χωρίς τη βοήθειά τους, όσοι δεν γνωρίζουν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής δεν θα μπορούσαν να επικοινωνήσουν με τους πολίτες της, και οι τελευταίοι δεν θα μπορούσαν να επιτελέσουν το έργο τους³.

Ωστόσο, ένα ζήτημα που επισημαίνεται συχνά στη βιβλιογραφία, άλλοτε ουδέτερα έως θετικά (Leanza, 2005: 168-169, 177-179) και άλλοτε αρνητικά (SIGTIPS, 2011: 16· Αποστόλου, 2014: 39-50), είναι το γεγονός ότι ο κοινοτικός διερμηνέας, σε πολλές χώρες, ιδίως μάλιστα σε επικοινωνιακές περιστάσεις στο πλαίσιο ιατρικής περίθαλψης, καλείται συχνά να διαδραματίσει πολλαπλούς ρόλους, όπως του πολιτισμικού διαμεσολαβητή, του συναισθηματικού υποστηρικτή, του πρακτικού βοηθού, του συνηγόρου κ.ά. (Wadensjö, 1998a: 2), ενίοτε μάλιστα δεν αντιμετωπίζεται καν ως επαγγελματίας.

Αυτό το σύνθετο έργο που συχνά επωμίζεται ο διερμηνέας σε καμία περίπτωση δεν συμβάλλει στην απεριόριστη άσκηση του κύριου καθήκοντός του, το οποίο δεν είναι άλλο από τη γλωσσική μεταφορά, ενώ συχνά υποβαθμίζει τον ρόλο του διερμηνέα σε ρόλο «κνειδίκεντου εργάτη». Ωστόσο, δεν θα πρέπει να λησμονεί κανείς ότι η γλωσσική μεταφορά

³ Πβ. την ανάλογη διατύπωση του Κώδικα του ΙΠΑ (χ.χ: 1).

περιλαμβάνει και παραγωγιστικά στοιχεία, τα οποία προφανώς απαιτούν την εκ μέρους του διερμηνέα γνώση πολιτισμικών στοιχείων. Σε αυτό το πνεύμα γράφει η Angelelli (2015: 127), όταν ισχυρίζεται ότι:

Ως τέτοια, η διερμηνεία σε δημόσιες υπηρεσίες/κοινοτική διερμηνεία σημαίνει διαμεσολάβηση [brokering] τόσο του περιεχομένου [content] όσο και του νοήματος [meaning] μηνυμάτων. Το νόημα αποτελείται όχι μόνο από λέξεις, αλλά και από γλώσσα του σώματος, εκφράσεις του προσώπου και χειρονομίες, καμπύλες επιτονισμού και άλλα παραγωγιστικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια ενός διερμηνευόμενου επικοινωνιακού γεγονότος. Η διερμηνεία μπορεί να λαμβάνει χώρα υπό την επίδραση μιας ευρείας γκάμας κοινωνικών παραγόντων (φύλου, εθνότητας, κοινωνικοοικονομικής τάξης, εκπαίδευσης, ηλικίας και εθνικότητας) και πολλές φορές αυτές οι διαφορές προκαλούν προσαρμογές ως προς την υφολογική ποικιλία [language register] (π.χ. η διατύπωση «πίνετε μόνο διαφανή υγρά» γίνεται «μην πίνετε καφέ, τσάι ή χυμό, μόνο νερό.»).

Η Αποστόλου (2015: 42-48) έχει -ορθά, κατά την άποψή μου- επικρίνει και σχολιάσει εκτενώς τη σύγχυση που επικρατεί μεταξύ διερμηνέων και (δια-)/πολιτισμικών (δια-)/μεσολαβητών, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την απασχόληση των διερμηνέων για πάρα πολλά άλλα καθήκοντα που δεν έχουν καμία σχέση με τη διερμηνεία. Τη διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών συνοψίζουν εύστοχα οι Δογορίτη & Βυζάς (2016: 65). Πάντως αν, στο πλαίσιο της διερμηνείας, ως πολιτισμική διαμεσολάβηση νοηθεί η εκ μέρους του διερμηνέα γνώση των παραγωγιστικών και εξωγλωσσικών παραμέτρων που εμπλέκονται σε δεδομένη διερμηνευτική πράξη και αξιοποίηση αυτών για την καλύτερη εξυπηρέτηση των σκοπών της διερμηνείας, τότε αυτή όχι μόνο δεν αντενδείκνυται, αλλά είναι και ευκαία, μόνο όμως όταν παρίσταται ανάγκη (Βλαχόπουλος, 2014: 46· Κριμπάς & Δραγομάνοβιτς, 2016: 18) και τον σχετικό ρόλο δεν έχει αναλάβει κάποιος άλλος επαγγελματίας που ειδικεύεται σε πολιτισμικά ζητήματα και/ή στην εκάστοτε μορφή διαμεσολάβησης. Επίσης, ως πολιτισμική διαμεσολάβηση δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να νοείται η ενασχόληση του διερμηνέα με πάσης φύσεως άλλους ρόλους όπως ψυχολογική υποστήριξη, υλική/πρακτική διευκόλυνση με διαδικασίες ενώπιον δημόσιων υπηρεσιών κ.ά.

3. Το δικαίωμα στην κοινοτική διερμηνεία: η ελληνική περίπτωση

Το ευρύτερο δικαίωμα στην πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες -κατά συνέπεια, η παροχή διερμηνείας για τους σκοπούς της πραγματικής πρόσβασης και εξυπηρέτησης στις εν λόγω υπηρεσίες- εδράζεται κυρίως στο άρθρο 21 εδ. 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η οποία προστατεύει την ελεύθερη πρόσβαση καθενός στις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας του, η οποία μπορεί να τύχει και διασταλτικής/αναλογικής ερμηνείας και να καλύπτει και σε όσους *διαμένουν* σε δεδομένη χώρα, καθώς και στο συνδυασμό των άρθρων 13 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής) και 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), όπως τροποποιήθηκε με τα Πρωτόκολλα υπ' αριθ. 11 και υπ' αριθ. 14, ομοίως κατά διασταλτική/αναλογική ερμηνεία, ώστε να περιλαμβάνεται κάθε απεύθυνση σε δημόσια αρχή. Ωστόσο, οι περισσότερες εθνικές νομοθεσίες, της ελληνικής συμπεριλαμβανομένης, δεν προστατεύουν το εν λόγω δικαίωμα (SIGTIPS, 2011: 11), ούτε περιέχουν κάποιο νομοθέτημα (π.χ. επίσημο επαγγελματικό κώδικα) που να διέπει τις λεπτομέρειες άσκησης του επαγγέλματος του διερμηνέα, πολλώ δ' ήττον του κοινοτικού διερμηνέα (Κριμπάς & Δραγομάνοβιτς, 2016: 3-16).

4. Διαθεσιμότητα κοινοτικών διερμηνέων: η ελληνική περίπτωση

Όπως αναφέρει η Τελική Έκθεση της Ειδικής Ομάδας Ενδιαφέροντος για τη Μετάφραση και τη Διερμηνεία σε Δημόσιες Υπηρεσίες, η διαθεσιμότητα υπηρεσιών διερμηνείας αποτελεί, σε διάφορους βαθμούς, κοινό πρόβλημα στην Ευρώπη, συνακόλουθα και στην Ελλάδα, ιδίως όσον αφορά τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες (SIGTIPS, 2011: 13), όπως είναι στην Ελλάδα π.χ. η Ουρντού, η Πάστο, η Σουαχίλι, η Αμχαρική, η Γεωργιανή κ.ά. Τους σχετικούς λόγους εντοπίζει στην απουσία παραγόντων όπως η κατάλληλη νομοθεσία, η πολιτική βούληση, η γνώση εκ μέρους των παρόχων δημόσιων υπηρεσιών, οι πόροι, οι ικανοί διερμηνείς, καθώς και οι διερμηνείς συγκεκριμένων γλωσσικών συνδυασμών, με αποτέλεσμα η διερμηνεία να διεξάγεται από ανειδίκευτα άτομα, μέλη της οικογένειας, τα οποία μπορεί να είναι ακόμη και παιδιά, ή να διεξάγεται με τη βοήθεια ενδιάμεσων γλωσσών (π.χ. της Αγγλικής), με αποτέλεσμα τη διακινδύνευση ή και τη ζημίωση της υγείας, της ελευθερίας, ή και της ζωής των εμπλεκόμενων, τονίζει δε τη χρησιμότητα των νέων τεχνολογιών ως προς τη διαθεσιμότητα κοινοτικών διερμηνέων (SIGTIPS, 2011: 14).

5. Ποιότητα κοινοτικής διερμηνείας: η ελληνική περίπτωση

Ως προς το ζήτημα της ποιότητας της διερμηνείας, η εν λόγω Τελική Έκθεση, αναγνωρίζοντας κατ' αρχήν ότι η ποιότητα μπορεί να ορίζεται από διαφορετική σκοπιά για τον πελάτη, την κυβέρνηση, τις δημόσιες υπηρεσίες, τον ίδιο τον διερμηνέα κ.λπ., αναφέρει ότι «αν ως βασικό κριτήριο θεωρηθεί η ικανοποίηση επικοινωνιακών αναγκών που καθιστούν δυνατή την πλήρη ενάσκηση δικαιωμάτων, είναι σαφές ότι [αυτό το κριτήριο] συχνά δεν πληρούται» (SIGTIPS, 2011: 15) στις περισσότερες χώρες, χωρίς εξαίρεση της Ελλάδας. Εντοπίζει τους λόγους κυρίως στην απουσία επαγγελματικού καθεστώτος των υπηρεσιών διερμηνείας, στην απουσία πιστοποίησης, στις χαμηλές αμοιβές, στη χαμηλή ζήτηση συνδυασμών λιγότερο ομιλούμενων γλωσσών, προτίμηση των παρόχων υπηρεσιών, εν προκειμένω του ελληνικού κράτους, για τους ανειδίκευτους διερμηνείς επειδή αμείβονται λιγότερο, καθώς και στην άγνοια σχετικά με τη λειτουργία και τη σημασία της διερμηνείας στις δημόσιες υπηρεσίες, στους πολλαπλούς ρόλους που ανατίθενται καταχρηστικώς στο διερμηνέα, καθώς και στις κακές συνθήκες εργασίας (SIGTIPS, 2011: 15-16), τονίζει δε ομοίως τη χρησιμότητα των νέων τεχνολογιών ως προς την ποιότητα της κοινοτικής διερμηνείας (SIGTIPS, 2011: 16) και συνιστά, μεταξύ άλλων, την εκπαίδευση των υπαλλήλων των δημόσιων υπηρεσιών στην επικοινωνία μέσω διερμηνέα (SIGTIPS, 2011: 22).

6. Κατάρτιση κοινοτικών διερμηνέων: η ελληνική περίπτωση

Η κατάρτιση των διερμηνέων, στην ίδια Έκθεση, εντοπίζεται προβληματική στις περισσότερες χώρες (SIGTIPS, 2011: 13), ομοίως χωρίς εξαίρεση της Ελλάδας, γεγονός που ισχύει και για την Ελλάδα όπου, παρά τις αυξημένες ανάγκες της ως χώρας προορισμού τόσο τουριστών, όσο και μεταναστών, λειτουργούν μόνο τρία πανεπιστημιακά προγράμματα εκπαίδευσης διερμηνέων: ένα προπτυχιακό⁴ και ένα μεταπτυχιακό διδακτορικού επιπέδου⁵ στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο Κέρκυρας, ένα μεταπτυχιακό⁶ στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

⁴ <http://www.dflti.ionio.gr/el/node/1180> (ανακτήθηκε στις 25/6/2016).

⁵ <http://dflti.ionio.gr/el/node/12> και http://dasta.ionio.gr/liaison/pages/postgrad_ionio#m4 (ανακτήθηκαν στις 25/6/2016).

⁶ <http://translation-interpreting.phil.auth.gr/> (ανακτήθηκε στις 25/6/2016).

Θεσσαλονίκης και ένα μεταπτυχιακό⁷ στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Γραμμενίδης, 2012: 4-7). Οι κυριότεροι λόγοι που αναφέρονται στην Έκθεση είναι η απουσία εξοικείωσης με τις ανάγκες των αλλοδαπών, το μειωμένο ενδιαφέρον της κοινωνίας, της πολιτικής και των πανεπιστημιακών για τη διερμηνεία στις δημόσιες υπηρεσίες, η έλλειψη επαρκούς αριθμού προγραμμάτων κατάρτισης διερμηνέων ή η ανεπάρκεια των υπαρχόντων (ανάλογα με τη χώρα), καθώς και η ανυπαρξία επιστημονικού υλικού ή η ύπαρξή του μόνο στην Αγγλική (SIGTIPS, 2011: 17), τονίζεται δε η ανάγκη κατάλληλου σχεδιασμού των προγραμμάτων σπουδών και καθορισμού συγκεκριμένων προσόντων που πρέπει να διαθέτει ο διερμηνέας (SIGTIPS, 2011: 17-19, 22). Απολύτως σημαντικό μέρος της κατάρτισης πρέπει να αποτελεί η ορολογία (Hamerik & Martinsen, 1998: 5· ΙΤΙΑ, χ.χ.: 4), ιδίως όσον αφορά τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες (NOU, 2014: 3, 8).

7. Πρόταση για νομική αντιμετώπιση⁸

Ο χώρος που διατίθεται στον παρόντα συλλογικό τόμο είναι εξ ορισμού ελάχιστος για να επιτρέψει τη διατύπωση μιας πλήρους νομοθετικής πρότασης. Γι' αυτό αρκούμαι στο να παρουσιάσω κάποιες συγκεκριμένες διατάξεις που, εντός του πνεύματος της Έκθεσης (SIGTIPS, 2011: 13-22), δεν θα πρέπει να απουσιάζουν από όποιο μελλοντικό νομικό κείμενο τυχόν εκπονηθεί προς ρύθμιση του επαγγέλματος του διερμηνέα και/ή του ειδικότερου ρόλου του ως κοινοτικού διερμηνέα. Έκρινα σκόπιμο να περιλάβω στην παρούσα νομοθετική πρόταση και βασικά στοιχεία ενός κώδικα δεοντολογίας διερμηνέων (SIGTIPS, 2011: 22). Εξυπακούεται ότι η μετάφραση, ως διαδικασία διαφορετική από την διερμηνεία, όπως εκτέθηκε και ανωτέρω, δεν καλύπτεται από τις διατάξεις της παρούσας πρότασης και απαιτεί χωριστή αντιμετώπιση –άλλο το ζήτημα ότι πολλές από τις εν λόγω προτεινόμενες διατάξεις θα μπορούσαν να έχουν εφαρμογή και στη μεταφραστική διαδικασία.

7.1 Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας πρότασης (στο εξής: η «παρούσα») ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1. «Διερμηνεία»: Οποιαδήποτε μορφή γλωσσικής μεταφοράς σε πραγματικό χρόνο (αυτοπρόσωπη διερμηνεία, διερμηνεία μέσω τηλεδιάσκεψης, ψιθυριστή διερμηνεία, οπτική «μετάφραση» κ.λπ.) είναι πρόσφορη για την εξυπηρέτηση δικαιωμάτων αλλοδαπών που δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, στο πλαίσιο της συναλλαγής τους με ελληνικές δημόσιες υπηρεσίες.
2. «Διερμηνέας»: Οποιοδήποτε πρόσωπο παρέχει υπηρεσίες διερμηνείας υπό την έννοια των Ορισμών (υπό 1) της παρούσας και διαθέτει την κατάρτιση και/ή τα προσόντα που προβλέπονται στην παρούσα.
3. «Απασχόληση του διερμηνέα»: Ο χρόνος κατά τον οποίο ο διερμηνέας απουσιάζει από το γραφείο του κατά τις εργάσιμες ώρες που ο ίδιος έχει δηλώσει στο οικείο

⁷ <http://www.turkmas.uoa.gr/metaptyxiakes-spydes/metaptyxiako-programma-metafrash-kai-diermhneia.html> (ανακτήθηκε στις 25/6/2016).

⁸ Η έρευνα που οδήγησε στα παρόντα αποτελέσματα έχει χρηματοδοτηθεί από τον Μηχανισμό ΕΕΑ 2009-2014 στο πλαίσιο της Σύμβασης Έργου υπ' αριθ. 3681.

Μητρώο Ανεξάρτητων Διερμηνέων (ΜΑΔ), στο πλαίσιο ανάθεσης και με βάση τις απαιτήσεις του εκάστοτε διερμηνευτικού έργου.

4. «Αλλοδαπός»: Οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο μέλος μιας *γλωσσικής ομάδας*⁹, τ.έ. ομάδας προσώπων που μοιράζονται την ίδια γλώσσα η οποία είναι εγκατεστημένη στον εδαφικό χώρο άλλης γλωσσικής κοινότητας αλλά χωρίς να διαθέτει ιστορικά ερείσματα αντίστοιχα με εκείνα της εν λόγω κοινότητας, το οποίο για οποιονδήποτε λόγο διαμένει, προσωρινά ή μόνιμα, στην επικράτεια της Ελληνικής Δημοκρατίας. Συνεπώς, στις εν λόγω κατηγορίες δεν περιλαμβάνονται *γλωσσικές κοινότητες*¹⁰, όπως λ.χ. οι τουρκόφωνοι μουσουλμάνοι της Θράκης.
5. «Δημόσιες υπηρεσίες»: Οποιοσδήποτε φορέας δημόσιας διοίκησης, παροχής δημόσιων υπηρεσιών εντός της Ελληνικής Δημοκρατίας όπως είναι, ενδεικτικά, η εκπαίδευση, οριζόμενη ως τα απαραίτητα γνωστικά εφόδια κατά τη διάρκεια της πρώτης και δεύτερης εκπαιδευτικής βαθμίδας και ως επαγγελματική κατάρτιση πριν ή μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης σε μία ή και στις δύο εκπαιδευτικές βαθμίδες, η υγειονομική περίθαλψη, οριζόμενη ως οι υπηρεσίες υγείας που παρέχονται σε ασθενείς από επαγγελματίες της υγείας προκειμένου να εκτιμηθεί, να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η κατάσταση της υγείας τους, συμπεριλαμβανομένης της συνταγογράφησης, της χορήγησης και της προμήθειας φαρμάκων και ιατροτεχνολογικών βοηθημάτων, καθώς και οποιαδήποτε άλλη δημόσια υπηρεσία παρέχεται από οποιαδήποτε άλλη δημόσια αρχή εντός της Ελληνικής Δημοκρατίας, εξαιρουμένων όσων δημόσιων αρχών εμπλέκονται στην ποινική διαδικασία¹¹.

7.2 Δικαίωμα σε υπηρεσίες διερμηνείας

1. Δικαιούχοι των υπηρεσιών κοινοτικής διερμηνείας είναι οι αλλοδαποί, υπό την έννοια που αναφέρεται στους Ορισμούς της παρούσας.
2. Το δικαίωμα σε διερμηνεία για τα πρόσωπα που δεν ομιλούν ή κατανοούν τη γλώσσα της διαδικασίας ενώπιον δημόσιων υπηρεσιών συνάγεται από τα άρθρα 2, 13 και 14 της ΕΣΔΑ. Η παρούσα νομοθετική πρόταση διευκολύνει την εφαρμογή του εν λόγω δικαιώματος στην πράξη.
3. Το εν λόγω δικαίωμα σε διερμηνεία περιλαμβάνει προσήκουσα συνδρομή και σε άτομα με πρόβλημα ακοής ή ομιλίας.
4. Η Ελληνική Δημοκρατία και συνακόλουθα, οι δημόσιες υπηρεσίες της, θα μεριμνούν ώστε:
 - α) να εξακριβώνουν με οποιοδήποτε πρόσφορο μέσο, συμπεριλαμβανομένης της συνομιλίας με τους εν λόγω αλλοδαπούς, κατά πόσον αυτοί ομιλούν και κατανοούν τη Νεοελληνική ή χρειάζονται τη συνδρομή διερμηνέα·
 - β) η διερμηνεία να παρέχεται στη μητρική γλώσσα των αλλοδαπών ή σε όποια άλλη γλώσσα αυτοί ομιλούν ή καταλαβαίνουν, ώστε να τους επιτρέπεται να ασκούν πλήρως τα δικαιώματά τους ενώπιον των ελληνικών δημόσιων υπηρεσιών·

⁹ Για τον ορισμό της *γλωσσικής ομάδας* βλ. UNESCO (1996: 4).

¹⁰ Για τον ορισμό της *γλωσσικής κοινότητας* βλ. UNESCO (1996: 4).

¹¹ για την οποία απαιτείται, κατά τη γνώμη μου, χωριστή αντιμετώπιση.

- γ) να υπάρχει η δυνατότητα ελέγχου της επάρκειας της διερμηνείας που παρέχεται όταν οι αρμόδιες αρχές έχουν ειδοποιηθεί για ορισμένη υπόθεση.
5. Ο κοινοτικός διερμηνέας είναι ο εγγυητής του σεβασμού θεμελιωδών δικαιωμάτων του αλλοδαπού εντός της Ελληνικής Δημοκρατίας¹².
 6. Ο αλλοδαπός δεν δικαιούται να επιλέγει ο ίδιος τον διερμηνέα που θα του παράσχει υπηρεσίες, στο πλαίσιο της συναλλαγής του με δημόσιες υπηρεσίες.
 7. Ο αλλοδαπός δεν δικαιούται να ζητεί από τον διερμηνέα να προβεί σε μετάφραση οποιουδήποτε εγγράφου, εκτός αν ο εν λόγω διερμηνέας διαθέτει και τα νόμιμα επαγγελματικά προσόντα του μεταφραστή.
 8. Καμία διάταξη της παρούσας δεν επιτρέπεται να εκληφθεί ότι περιστελλεί ή αποκλίνει από τα δικαιώματα και λοιπές εγγυήσεις που κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή από άλλες σχετικές διατάξεις διεθνούς δικαίου τις οποίες έχει προσυπογράψει η Ελληνική Δημοκρατία.
 9. Η παρούσα τελεί υπό την επιφύλαξη: Α) της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών Διαδικασιών, όπως ενσωματώθηκαν στο εθνικό δίκαιο με τον ν. 4236/2014 (ΦΕΚ Α 33/11.02.2014), Β) της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «Σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών», όπως ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με τον ν. 3907/2011 με τον οποίο ιδρύονται η Υπηρεσία Ασύλου και η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής (ΦΕΚ Α' 7/26.01.2011), ως εκ τούτου δεν καλύπτει το δικαίωμα των αλλοδαπών σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία.

7.3 Διαθεσιμότητα διερμηνέων

1. Η Ελληνική Δημοκρατία και, συνακόλουθα, οι δημόσιες υπηρεσίες της, θα μεριμνούν ώστε:
 - α) να παρέχεται δωρεάν και επαρκής γλωσσική συνδρομή διερμηνέα και, όπου χρειάζεται, με χρήση νέων τεχνολογιών (διερμηνεία μέσω τηλεδιάσκεψης κ.ά.), κατά τη διεξαγωγή των εν λόγω διαδικασιών¹³, για τη διασφάλιση της πλήρους άσκησης των δικαιωμάτων των αλλοδαπών με μηδενική ή ανεπαρκή γνώση της Νεοελληνικής ενώπιον των δημόσιων υπηρεσιών·
 - β) η κατά τα ανωτέρω διερμηνεία να παρέχεται χωρίς υπαίτια καθυστέρηση. Εντούτοις, όποτε μεσολαβεί ορισμένο χρονικό διάστημα προτού η διερμηνεία καταστεί διαθέσιμη, τούτο δεν θα πρέπει να συνιστά παράβαση της υποχρέωσης να διατίθεται διερμηνεία χωρίς υπαίτια καθυστέρηση, εφόσον το χρονικό αυτό διάστημα είναι εύλογο δεδομένων των συνθηκών.

¹² Για αυτή τη αντίληψη περί του κοινωνικοπολιτικού ρόλου κοινοτικού διερμηνέα βλ. Tulekian de Azeredo Lopes (2012: 7-8).

¹³ Για την ανάγκη αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών βλ. European Commission (2011: 13, 14).

2. Για τους σκοπούς αυτούς, θεσπίζεται Ενιαίο Μητρώο Ανεξάρτητων Διερμηνέων (ΕΜΑΔ), το οποίο θα τηρείται στο Υπουργείο Εξωτερικών και θα ενημερώνεται από αυτό, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερόμενου διερμηνέα για εγγραφή του στο ΕΜΑΔ.
3. Η σύσταση του ΕΜΑΔ αποσκοπεί¹⁴:
 - α) στην αύξηση της διαθεσιμότητας των διερμηνέων που πληρούν τα κριτήρια και προσόντα που τίθενται στην παρούσα·
 - β) στην αύξηση των δυνατοτήτων ανάληψης έργων από τους διερμηνείς, ούτως ώστε να ενθαρρύνεται η παραμονή τους στο επάγγελμα·
 - γ) στην ύπαρξη διαφάνειας και πρόσβασης στα προσόντα των διερμηνέων.
4. Στη διασφάλιση της ποιότητας, του ελέγχου (αναθεώρησης) και στην αύξηση της διαθεσιμότητας των διερμηνέων.
5. Η αναζήτηση στο ΕΜΑΔ εκ μέρους της αρμόδιας δημόσιας υπηρεσίας (στην περίπτωση της κοινοτικής και της δικαστηριακής διερμηνείας) ή εκ μέρους του ιδιώτη (στην περίπτωση άλλων ειδών διερμηνείας) θα αποκαλύπτει το ονοματεπώνυμο του διερμηνέα, τις γλώσσες εργασίας του, την τάξη των προσόντων του (α΄, β΄ ή γ΄) και τα στοιχεία επικοινωνίας του.
6. Για την εκπλήρωση των σκοπών του ΕΜΑΔ, το Υπουργείο Εξωτερικών θα διαθέτει κωδικό πρόσβασης στο ΕΜΑΔ σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες της Ελληνικής Δημοκρατίας.

7.4 Ποιότητα διερμηνείας και δικαιώματα διερμηνέα

1. Η Ελληνική Δημοκρατία και, συνακόλουθα, οι δημόσιες υπηρεσίες της, θα διασφαλίζουν ότι οι αλλοδαποί κατανοούν απολύτως το περιεχόμενο οποιουδήποτε δημόσιου εγγράφου που τους αφορά και είναι σε θέση να ασκήσουν τα δικαιώματά τους που απορρέουν από ή γεννώνται σε σχέση με το εν λόγω έγγραφο.
2. Ο διερμηνέας, για να ανταποκρίνεται με τη σειρά του στην απαίτηση ποιότητας της διερμηνείας, οφείλει¹⁵:
 - α) να διερμηνεύει όλα όσα αναφέρονται στο πλαίσιο δεδομένης επικοινωνιακής περίπτωσης, χωρίς να παραλείπει, να τροποποιεί ή να προσθέτει απολύτως τίποτα·
 - β) να είναι αμερόληπτος σε μια διερμηνευτική περίπτωση και οι προσωπικές του απόψεις να μην επηρεάζουν την ποιότητα και το περιεχόμενο της διερμηνείας·
 - γ) να μην αναλαμβάνει να παράσχει τις υπηρεσίες του με πρωτοβουλία επιλογής του αλλοδαπού, αλλά μόνο μέσω ανάθεσης έργου από την εκάστοτε δημόσια υπηρεσία ή, όταν αυτό δεν είναι δυνατόν, απευθείας από το Υπουργείο Εξωτερικών·
 - δ) να μην αναλαμβάνει άλλο έργο πλην της διερμηνείας, ακόμη και αν αυτό προκύπτει στο πλαίσιο δεδομένης επικοινωνιακής περίπτωσης· αν παραστεί ανάγκη και μόνο αν το επιθυμεί ο ίδιος, δύναται να αναλαμβάνει ρόλο πολιτισμικού διαμεσολαβητή, αποκλειστικά και μόνο υπό την έννοια της

¹⁴ Η συγκρότηση του ΕΜΑΔ βασίζεται στο νορβηγικό σύστημα, για το οποίο βλ. αναλυτικά Καρανάσιου (2016: 2-6).

¹⁵ Πβ. IMDi (χ.χ.: 2).

αξιοποίησης της γνώσης του σχετικά με παραγωγιστικές και εξωγωγιστικές παραμέτρους για την καλύτερη εξυπηρέτηση των σκοπών της διερμηνείας·

- ε) να τηρεί επαγγελματικό απόρρητο, υπό την έννοια ότι:
- όλες οι πληροφορίες που περιήλθαν στη γνώση του στο πλαίσιο ανάθεση οποιουδήποτε διερμηνευτικού έργου θα θεωρούνται απολύτως εμπιστευτικές·
 - θα τηρεί το επαγγελματικό απόρρητο πάντοτε, ακόμη και όταν ομιλεί με ανωτέρους, συναδέλφους ή μέλη της οικογένειάς του·
 - όλες οι ως άνω πληροφορίες θα παραμένουν εμπιστευτικές ακόμη και μετά το πέρας συγκεκριμένου διερμηνευτικού έργου ή ακόμη και μετά την παύση των διερμηνευτικών επαγγελματικών δραστηριοτήτων·
- στ) να αποκαλύπτει απόρρητες πληροφορίες όταν αυτό επιβάλλεται για την αποτροπή πλημμεληματικής ή κακουργηματικής πράξης κατά τα οριζόμενα στο ελληνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές ποινικό δίκαιο¹⁶.
- ζ) να υπογράφει υπεύθυνη δήλωση, της οποίας το περιεχόμενο θα γνωστοποιεί προφορικά και στους συνδιαλεγόμενους, σχετικά με την ύπαρξη ή ανυπαρξία κωλύματός του να επιτελέσει τα διερμηνευτικά του καθήκοντα στο πλαίσιο δεδομένου διερμηνευτικού έργου και, συγκεκριμένα:
- αν έχει συγγένεια, είναι παντρεμένος, αρραβωνιασμένος ή έχει άλλου είδους στενή σχέση με κάποιον από τους συνδιαλεγόμενους·
 - αν εμπλέκεται προσωπικά στην υπόθεση στο πλαίσιο της οποίας του ζητείται να παράσχει τις διερμηνευτικές του υπηρεσίες·
 - αν έχει ενεργήσει, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υπόθεσης, ως πληρεξούσιος για κάποιον από τους συνδιαλεγόμενους·
 - αν έχει οποιοδήποτε άλλο προσωπικό ή πραγματικό κώλυμα όσον αφορά την εκ μέρους του κατάλληλη παροχή διερμηνευτικών υπηρεσιών στο πλαίσιο του συγκεκριμένου διερμηνευτικού έργου.
3. Οι κάτωθι αναφερόμενες ενέργειες δεν σχετίζονται με την ποιότητα της διερμηνείας, ως εκ τούτου ο διερμηνέας δεν οφείλει¹⁷:
- α) να κρατεί σημειώσεις όσων διαμείβονται μεταξύ των συνδιαλεγόμενων¹⁸.
- β) να λειτουργεί ως πληρεξούσιος ή αντίκλητος για λογαριασμό οποιουδήποτε εκ των συνδιαλεγόμενων.
4. Οι κάτωθι αναφερόμενες ενέργειες δεν σχετίζονται με την ποιότητα της διερμηνείας, ως εκ τούτου ο διερμηνέας ουδέποτε ευθύνεται, ούτε και λογοδοτεί:
- α) για όσα λέει ή πράττει ο πομπός και/ή ο λήπτης στο πλαίσιο δεδομένου διερμηνευτικού έργου·
- β) για την ορθότητα και/ή την ακρίβεια των πληροφοριών που μεταδίδονται μεταξύ των συνδιαλεγόμενων.
5. Ο διερμηνέας θα μπορεί να αρνείται την ανάθεση ή να καταγγέλλει οποτεδήποτε τη σύμβαση όταν¹⁹:

¹⁶ Πβ. τη μικρότερη σχετική ευχέρεια που παρέχει στο διερμηνέα ο Κώδικας του ΙΤΙΑ (χ.χ.: 2).

¹⁷ Πβ. ΙΜDι (χ.χ.: 2).

¹⁸ Προδήλως, κάτι τέτοιο θα καταστρατηγούσε το κύριο χαρακτηριστικό της διερμηνείας, τ.έ. την εξέλιξη σε πραγματικό χρόνο.

¹⁹ Πβ. παρόμοια δικαιώματα του διερμηνέα στον Κώδικα του ΙΤΙΑ (χ.χ.: 4-5).

- α) δεν του δίνονται όλες ή του δίνονται ανακριβείς πληροφορίες σχετικά με την ανάθεση·
 - β) υφίσταται διακρίσεις ή άλλη καταχρηστική συμπεριφορά κατά τη διεξαγωγή της διερμηνευτικής διαδικασίας·
 - γ) το έργο πρόκειται να διαρκέσει τουλάχιστον μία (1) ώρα περισσότερο από τη συμφωνηθείσα διάρκεια, εκτός αν ο ίδιος συναινέσει, οπότε και θα λαμβάνει τη νόμιμη ωριαία αμοιβή του·
 - δ) δεν ειδοποιείται εγκαίρως για μεταβολές σχετικά με την ανάθεση, οπότε και, κατά περίπτωση, δικαιούται εύλογη αποζημίωση, ενδεικτικά, για προπαρασκευαστικές ενέργειες στο πλαίσιο της ανάθεσης, για εν μέρει παρασχεθείσες υπηρεσίες, για ματαίωση ανάληψης άλλου έργου κ.ά.
6. Ο διερμηνέας δικαιούται σε κάθε περίπτωση κάλυψη των εξόδων μετάβασής και διατροφής του, καθώς και αποζημίωση για κάθε ώρα κατά την οποία παρευρίσκεται στο χώρο εκτέλεσης του έργου, ενόσω η έναρξή του καθυστερεί από υπαιτιότητα του παρόχου ή του πελάτη²⁰.

7.5 Κατάρτιση διερμηνέων

1. Για τη διασφάλιση της ποιότητας της διερμηνείας, το Υπουργείο Εξωτερικών:
- α) θα διεξάγει ετησίως εξετάσεις πιστοποίησης για μη πιστοποιημένους διερμηνείς, με βάση τις προδιαγραφές που ορίζονται κατωτέρω (παράγραφος 3)·
 - β) θα διεξάγει, κάθε πέντε έτη, εξετάσεις ενημέρωσης της πιστοποίησης για πιστοποιημένους διερμηνείς οποιασδήποτε τάξης ή αναβάθμισης της πιστοποίησης για την ένταξη σε ανώτερη τάξη, με βάση τις προδιαγραφές που ορίζονται κατωτέρω (παράγραφος 3)·
 - γ) θα μεριμνά για την εκπαίδευση των δημόσιων υπαλλήλων στην επικοινωνία μέσω διερμηνέα²¹.
 - δ) θα αντικαθιστά τον διερμηνέα όποτε προκύπτει στην πράξη ότι η ποιότητα της διερμηνείας δεν είναι η ενδεδειγμένη·
 - ε) θα μεριμνά ώστε οι διερμηνείς, για την παροχή υπηρεσιών δυνάμει της παρούσας και ανάλογα με τα προσόντα τους, να λαμβάνουν εύλογη και ικανοποιητική αμοιβή, η οποία δεν θα υποβαθμίζει το επάγγελμα του διερμηνέα και θα υπολογίζεται με τη θέσπιση ελάχιστου ποσού επί τη βάση των ωρών απασχόλησης του διερμηνέα, το οποίο ουδέποτε μπορεί να είναι μικρότερο από ... € ανά ώρα για διερμηνείς της α' τάξης, μικρότερο από ... € ανά ώρα για διερμηνείς της β' τάξης, μικρότερο από ... € ανά ώρα για διερμηνείς της γ' τάξης ή μικρότερο από ... € ανά ώρα για διερμηνείς της δ' τάξης, ανεξάρτητα από την έκβαση της διαδικασίας ενώπιον της εκάστοτε δημόσιας υπηρεσίας, εκτός αν η ανεπιτυχής έκβαση οφείλεται αποδεδειγμένα σε υπαιτιότητα του ίδιου του διερμηνέα. Τα εν λόγω ποσά θα προσαυξάνονται κατά ...% για παροχή υπηρεσιών σε ημέρες αργίας και κατά ...% για παροχή επειγουσών υπηρεσιών (παροχή υπηρεσιών εντός της ίδιας ή της επόμενης ημέρας από την ημέρα ανάθεσης του έργου).

²⁰ Πβ. παρόμοια δικαιώματα του διερμηνέα στον Κώδικα του ΙΤΙΑ (χ.χ: 5).

²¹ Πβ. ανάλογη σύσταση της SIGTIPS (2011: 22).

2. Για τη διασφάλιση της ποιότητας της διερμηνείας, το Υπουργείο Παιδείας θα μεριμνήσει ώστε:
- α) να ιδρυθούν περισσότερα πανεπιστημιακά, προπτυχιακά ή μεταπτυχιακά, προγράμματα σπουδών διερμηνείας στα διάφορα ΑΕΙ και/ή ΤΕΙ της Ελληνικής Δημοκρατίας·
 - β) στα ήδη υπάρχοντα και στα προς ίδρυση προγράμματα σπουδών διερμηνείας κατά τα ανωτέρω να περιληφθούν περισσότερα γλωσσικά ζεύγη, καλύπτοντας οπωσδήποτε και ανατολικοευρωπαϊκές γλώσσες, ιδίως όσες ομιλούνται από πληθυσμιακά σημαντικές γλωσσικές ομάδες αλλοδαπών στην Ελληνική Δημοκρατία, όπως η Αλβανική, η Ρωσική, η Ρουμανική, η Βουλγαρική, η Σερβική, αλλά και μη δυτικές γλώσσες, ιδίως όσες ομιλούνται από πληθυσμιακά σημαντικές γλωσσικές ομάδες αλλοδαπών στην Ελληνική Δημοκρατία, όπως η Ουρντού, η Πάστο, η Αραβική, η Γεωργιανή·
 - γ) στα ήδη υπάρχοντα και στα προς ίδρυση προγράμματα σπουδών διερμηνείας κατά τα ανωτέρω να περιληφθεί ως ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο η διδασκαλία της θεωρίας και της πράξης της ορολογίας.
3. Στο EMAΔ θα έχουν το δικαίωμα να εγγράφονται διερμηνείς που ανήκουν σε μία από τις κάτωθι τέσσερις (4) «τάξεις»²² με βάση τα προσόντα τους, ώστε, στο μέτρο του δυνατού, να διασφαλίζεται η ποιότητα της διερμηνείας:
- α) διερμηνείς που διαθέτουν πανεπιστημιακή εκπαίδευση στη διερμηνεία (30 ECTS τουλάχιστον) συν την κρατική πιστοποίηση διερμηνέων²³.
 - β) διερμηνείς που διαθέτουν άλλη πανεπιστημιακή εκπαίδευση (30 ECTS τουλάχιστον) συν την κρατική πιστοποίηση διερμηνέων·
 - γ) διερμηνείς που διαθέτουν μόνο την κρατική πιστοποίηση διερμηνέων·
 - δ) διερμηνείς οι οποίοι, μολονότι δεν διαθέτουν, εν όλω ή εν μέρει, τα ανωτέρω προσόντα, είναι οι μοναδικοί που γνωρίζουν δεδομένη μη δυτική ή σπάνια δυτική γλώσσα και, συνεπώς, απαραίτητοι για να μην αποκλειστούν εντελώς κάποιες γλωσσικές κοινότητες από τη συναλλαγή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες· αυτοί οι διερμηνείς θα γίνονται δεκτοί στο EMAΔ υπό την προϋπόθεση ότι, εντός διετίας από την εγγραφή τους, θα συμμετάσχουν στις εξετάσεις για την κρατική πιστοποίηση διερμηνέων.

Συμπεράσματα

Όσα αναφέρθηκαν παραπάνω καθιστούν σαφή την ανάγκη για νομοθετική ρύθμιση των ζητημάτων που εντοπίζει και συνοψίζει η Έκθεση. Μολονότι η Ελλάδα δεν αποτελεί κάποια αρνητική εξαίρεση μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών ως προς το ζήτημα της ρύθμισης της διερμηνείας, και διη της κοινοτικής, η ανάγκη αντιμετώπισης ζητημάτων σε σχέση με το δικαίωμα στην κοινοτική διερμηνεία, με τον ρόλο (δικαιώματα και υποχρεώσεις) του διερμηνέα, με τη διάκριση μεταξύ μετάφρασης και διερμηνείας, με τη διαθεσιμότητα και την κατάρτιση των κοινοτικών διερμηνέων, με την ποιότητα της κοινοτικής διερμηνείας, με την εκπαίδευση των υπαλλήλων των δημόσιων υπηρεσιών στην επικοινωνία μέσω διερμηνέα, με το επαγγελματικό καθεστώς των διερμηνέων, αλλά και με την εξυπηρέτηση ομιλητών

²² Το σύστημα που προτείνεται εδώ βασίζεται στο νορβηγικό σύστημα των πέντε (5) κατηγοριών διερμηνέων, βλ. αναλυτικά Gianbruno (2014: 178-180).

²³ Όταν/αν συσταθεί τέτοια, και για τα γλωσσικά ζεύγη που θα καλύπτει.

λιγότερο ομιλούμενων γλωσσών, πρέπει να τεθεί επείγοντως υπ' όψιν του νομοθέτη, δεδομένων των τρεχουσών μεταναστευτικών ροών προς τη χώρα μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αποστόλου, Φ. (2015). *Η μετάφραση και η διερμηνεία για δημόσιες Υπηρεσίες στην Ελλάδα* [ηλ-βιβλίο], Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε στις 14/6/2016, από <http://hdl.handle.net/11419/960>
- Αποστόλου, Φ. (2014). Δια/πολιτισμικός δια/μεσολαβητής ή διερμηνέας: Απλή διαφορά διατύπωσης ή πολιτική επιλογή;, στο Ε. Δογορίτη & Θ. Βυζάς (επιμ.) *Η δικαστηριακή διερμηνεία σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο: Εξελίξεις και προοπτικές*, Αθήνα: ΤΕΙ Ηπείρου/Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, σσ. 35-52.
- Αποστόλου, Φ. (2011). Υπηρεσίες διερμηνείας για μετανάστες: Μια νέα πραγματικότητα στην Ελλάδα. *ΓΡΑΜΜΑ/GRAMMA: Περιοδικό Θεωρίας και Κριτικής*, 19, σσ. 77-91.
- Αρβανίτης, Δ. (2013). Το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και σχετική Οδηγία 2010.64/ΕΕ. *Ποινική Δικαιοσύνη*, 7, σσ. 640-651.
- Βλαχόπουλος, Σ. (2014). *Δικαστηριακή διερμηνεία στην Ελλάδα: Καταγραφή και αξιολόγηση της πραγματικότητας*, Αθήνα: ΤΕΙ Ηπείρου/Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων.
- Γραμμενίδης, Σ. (2012). Το ακαδημαϊκό μεταφραστικό τοπίο στην Ελλάδα. Παρουσίαση στην ημερίδα με θέμα «Το επάγγελμα του Μεταφραστή», Αθήνα, 17 Οκτωβρίου 2012. Ανακτήθηκε στις 8/6/2016, από http://www.frl.auth.gr/thetranslator/presentations/grammenidis_ed.pdf
- Δογορίτη, Ε. & Βυζάς, Θ. (2016). Κοινοτική διερμηνεία: εννοιολογική, γλωσσολογική και επικοινωνιακή προσέγγιση της διερμηνευτικής διαδικασίας. Ανακτήθηκε στις 17/6/2016, από http://www.cigreecce.gr/π-ε-1_θεωρητικο-πλαισιο-στη-κοινοτικη-δι/
- Ιωαννίδης, Α. (2014). Η δικαστική διερμηνεία στην ελληνική πραγματικότητα, στο *Πρακτικά 4ης Συνάντησης Ελληνόφωνων Μεταφρασεολόγων*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης/Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας. Ανακτήθηκε 9/6/2016 από http://www.frl.auth.gr/sites/4th_trad_congress/pdf/ioannidis.pdf
- Καρανάσιου, Π. (2016). Κοινοτική διερμηνεία και μετανάστευση. Η περίπτωση της Νορβηγίας, Ισλανδίας και του Λιχτενστάιν. Ανακτήθηκε στις 17/6/2016, από http://www.cigreecce.gr/π-ε-1_κοινοτικη-διερμηνεια_νορβηγια_ισ-3/
- Κεντρωτής, Γ. (1996). *Θεωρία και πράξη της μετάφρασης*, Αθήνα: Διάλογος.
- Κουτσιβίτης, Β. (1994). *Θεωρία της μετάφρασης*, Αθήνα: Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις.
- Κριμπάς, Π. Γ. & Δραγομάνοβιτς, Σ. (2016). Το νομικό πλαίσιο παροχής υπηρεσιών κοινοτικής διερμηνείας σε αλλοδαπούς στην Ελλάδα: lex lata και lex ferenda. Ανακτήθηκε στις 17/6/2016, από http://www.cigreecce.gr/π-ε-1_νομικο-πλαισιο_κριμασ_δραγομано-2/
- Angelelli, C. (2015). *Studies on translation and multilingualism: Public service translation in cross-border healthcare* (s. Translation, 1), Luxembourg: Publications Office of the European Union, 20. Ανακτήθηκε στις 11/6/2016, από http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/studies/public_service_translation_healthcare_en.pdf
- Gianbruno, C. (2014). The Current State of Affairs in the UE [sic]: Member State Profiles. In C. Gianbruno (ed.) *Assessing Legal Interpreter Quality through Testing and Certification: The Qualitas Project*, Alacant/Alicante: University of Alacant/Alicante Publications, pp. 149-190. Ανακτήθηκε στις 19/6/2016, από http://www.qualitas-project.eu/sites/qualitas-project.eu/files/the_qualitas_project_web.pdf

- Hamerik, N. & Martinsen, B. (1998). Community Interpreter Training Programme in Denmark. *Critical Link 2: Interpreters in the Community. 2nd International Conference on Legal, Health and Social Service Settings*, Vancouver, Canada, 19-20 May 1998. Ανακτήθηκε στις 27/6/2010, από http://fr.criticallink.org/files/CL2_Hamerik.pdf
- Hlavac, J. (2015). Formalizing Community Interpreting Standards: A Cross-National Comparison of Testing Systems, Certification Conventions and Recent ISO Guidelines. *International Journal of Interpreter Education*, 7(2), pp. 21-38.
- IMDi [Integrerings- og mangfoldsdirektoratet] (2014) *IMDi-rapport 2014: Undersøkelse om tolkene i Nasjonalt tolkeregister 2013: Oppdragsmengde og arbeidsvilkår*. Ανακτήθηκε στις 15/6/2016, από <https://www.tolkeportalen.no/Documents/Rapporter/2014/Tolkeregister2013.pdf>
- IMDi [Integrerings- og mangfoldsdirektoratet] (χ.χ.) *Å samtale via tolk: En kort veiledning*. Ανακτήθηκε στις 19/6/2016, από <https://www.tolkeportalen.no/Documents/BrosjyrerHefterHaandbok/norsk.no.pdf>
- ISO 13611 (2014). *Interpreting – Guidelines for community interpreting*.
- ITIA [Irish Translators' and Interpreters' Association] (χ.χ.) *Itia Code of Ethics for Community Interpreters*. Ανακτήθηκε στις 17/6/2016, από <http://www.translatorsassociation.ie>
- Kade, O. (1968). *Zufall und Gesetzmässigkeit in der Übersetzung*, Leipzig: Enzyklopädie.
- Leanza, Y. (2005). Roles of community interpreters in pediatrics as seen by interpreters, physicians and researchers. *Interpreting*, 7(2), pp. 67-92. Ανακτήθηκε στις 8/6/2016, από http://doug.stringham.net/uvuasl/3330/3330_leanza_interpreterroles.pdf
- Lyons, J. (1977). *Semantics*, vol. 1. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mikkelsen, H. (1996). The professionalization of Community Interpreting. In *Global vision: proceedings of the 37th annual conference of the American Translation Association*, Alexandria, VA: American Translation Association, pp. 77-79.
- NOU [Noregs offentlege utgreiningar] (2014). NOU 2014: 8 Interpreting in the public sector – a question relating to the right to due process of law and equal treatment. Ανακτήθηκε στις 19/6/2016, από https://www.regjeringen.no/contentassets/a47e34bc4d7344a18192e28ce8b95b7b/NO/SVED/NO_U_2014_8_Sammendrag_engelsk.pdf
- Ozolins, U. (2014). Descriptions of Interpreting and their Ethical Consequences. *Fitispos International Journal*, 1(1), pp. 23-41. Ανακτήθηκε στις 15/6/2016, από http://www3.uah.es/fitispos_ij/OJS/ojs-2.4.5/index.php/fitispos/article/viewFile/9/5
- Pöchhacker, F. (2004). *Introducing Interpreting Studies*. London and New York: Routledge.
- Pöchhacker, F. (1999). 'Getting organized': The evolution of community interpreting. *Interpreting*, 4(1), pp. 125-140.
- Seleskovitch, D. & Lederer, M. (2001). *Interpréter pour traduire*. Paris: Didier Érudition.
- SIGTIPS [European Commission] (2011). *Special Interest Group on Translation and Interpreting for Public Services: Final Report*, Brussels: DG Interpretation. Ανακτήθηκε στις 11/6/2016, από <http://www.eulita.eu/sites/default/files/SIGTIPS%20Final%20Report.pdf>
- Tulekian de Azeredo Lopes, I. (2012). L'interprète communautaire, garant du respect des droits fondamentaux de l'étranger dans l'Union européenne. Ανακτήθηκε στις 7/6/2016, από <http://cle.ens-lyon.fr/espagnol/l-interprete-communautaire-garant-du-respect-des-droits-fondamentaux-de-l-etranger-dans-l-union-europeenne-164627.kjsp>

UNESCO [United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization] (1996). *Universal Declaration of Linguistic Rights*. Ανακτήθηκε στις 11/6/2016, από <http://www.unesco.org/cpp/uk/declarations/linguistic.pdf>.

Wadensjö, C. (1998a). *Interpreting as Interaction*. London & New York: Longman.

Wadensjö, C. (1998b). Community Interpreting. In M. Baker (ed.) *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London/New York: Routledge, pp. 33-37.

Ιστοσελίδες (Τελευταία ανάκτηση 18-5-2016)

http://dasta.ionio.gr/liaison/pages/postgrad_ionio#m4

<http://www.dflti.ionio.gr/el/node/1180>

<http://dflti.ionio.gr/el/node/12>

<http://translation-interpreting.phil.auth.gr/>

<http://www.turkmas.uoa.gr/metaptyxiakes-spoydes/metaptyxiako-programma-metafrash-kai-diermhneia.html>